

SLOVAR STARE KNJIŽNE PREKMURŠČINE

Lanski oktober je bil za Prekmurce prazničen mesec: pri Založbi ZRC je s pomočjo šestih prekmurskih in še enega finančnega podpornika namreč izšel 947 strani obsežen Slovar stare knjižne prekmurščine. Posebno prazničen bi bil za avtorja Vilka Novaka, ki je dolga leta čakal na njegov izid, a ga žal ni dočakal. Zlasti pa bi ga razveselilo dejstvo, da je bil slovar (800 izvodov) v treh mesecih razprodan in takoj zatem ponatisnjen (500 izvodov), pripravlja pa se še en dotis. S tem so njegovi Prekmurci potrdili svojo pokrajinsko zavest in pripadnost, ostali pa z nakupom in uporabo kažemo zanimanje za to obrobno pokrajino, za njen knjižni jezik, ki je zaradi spleta zgodovinskih okoliščin izpričevan v več kot 300 zvrstno različnih knjižnih izdajah od začetka 18. do začetka 20. stoletja, za njegovo arhaičnost, hkrati pa presenetljivo dinamičnost in odprtost v sosednje prostore, za zelo posebno prekmursko zgodovino, ki se v slovarju razkriva v citatih iz njihovih pesmaric, katekizmov, abecednikov, beril, zgodovinskih, svetoписemskih, etnografskih in vzgojnih knjig, slovnice, slovarjev, časopisov.

Slovar obsega 14.880 iztočnic in 2.407 podiztočnic. Nastal je na osnovi popolnih (prve 4 knjige iz 1. polovice 18. stoletja, točneje od leta 1715 do 1754) in izbirnih izpisov (21 knjig – od Küzmičevega prevoda Nove zaveze iz leta 1771 do vključno Bagaryjevega berila iz leta 1886). Kseroksirani listki formata A6 z izpisanimi iztočnicami so shranjeni v Sekciji za zgodovino slovenskega jezika Inštituta za slovenski jezik F. Ramovša v 57 kartotečnih škatlah. Na osnovi teh izpisov, ki so ob pomoči številnih zunanjih sodelavcev nastajali v okviru omenjene sekcije (1977–1981), končno pa so jih uredili člani sekcije, je upokojeni univerzitetni profesor etnologije Vilko Novak, ki je bil po osnovni izobrazbi slovenist, po rodu pa iz prekmurskih dolinskih Beltincev, v osemdesetih letih (1981–1987) napisal slovar. Vanj je vključil vse evidentirano besedje, in ne le razlikovalno glede na osrednji knjižni jezik, za kar se je odločil pri Beltinskem slovarju. Leto kasneje (1988) je na Inštitutu izšel Poskusni snopič (dalje PS) s 124 gesli, tj. z Novakovimi redakcijami, ki so jih močno predelali France Novak, Stane Suhadolnik in France Jakopin. Kritiki so poskusna gesla dobro sprejeli, predlagali pa so še nekatere spremembe in dopolnitve. Ko se je v devetdesetih letih začel pripravljati slovar za objavo, je bilo sklenjeno, da morajo biti pri tem upoštevana načela PS in sprejetih pripomb k njemu. Delo je bilo dodeljeno meni, se je pa med njegovim potekom (od srede 1993 do začetka 1996) izkazalo, da v tem obsegu in po teh kriterijih, ki so pomenili v veliki meri novo slovaropisno obdelavo, v predvidenem času (3 leta) nikakor ni izvedljivo, zato je bilo februarja 1996 prekinjeno. Nato se je vodstvo Inštituta odločilo zgolj za računalniški vnos Novakovega slovarja – vnos je trajal, sicer s prekinutvami, skupno 9 let! (gl. Uvod, str. 6) – med delom pa še za določeno slovaropisno preureditev, ki je bila zaradi manjših posegov v osnovno besedilo bolj realna in izvedljiva v relativno kratkem času. Milena Hajnšek Holz je svojo nalogo, ki je bila glede na obseg knjige še vedno hud zalogaj, uspešno opravila. Na tem mestu pa bom s ponazoritvami opozorila na nekatere šibkosti in nedoslednosti, zlasti na tiste, ki bi jih prof. Hajnškova kot redaktorica brez večjih težav lahko opravila.

Tisk. V upoštevanih knjigah se je do vključno leta 1823 (M. Barla) uporabljala črka *f*, sama ter v različnih dvo- in veččrkovnih kombinacijah. V slovarju je zapisana tipografsko neustrezno, saj s svojo višino (je daleč najvišja črka) in tančino vpadljivo bode v oči. Primerjava z drugimi knjigami, ki so izšle pri Inštitutu, pokaže, da je bila črka *f* najlepše natisnjena v PS leta 1988 – interna publikacija Inštituta, ki je izšla pet let pred ustanovitvijo Založbe ZRC, računalniška obdelava z Atarijem, program STEVE – ko se je računalniško založništvo šele začelo dobro razvijati. Poleg tega lepotnega odmika pa je treba opozoriti na napačno zapisovanje tistih preglašanih *o*-jev in *u*-jev, ki so jih M. Sever, oba Küzmiča in M. Bakoš zapisovali z nadpisanim *e*-jem (*ö* in *ü*). Tiskarsko zagato je redaktorica rešila s črkama *o* in *ü*, a le na videz, saj v uvodu na to ni opozorjeno. Menim, da pri sodobnih tiskarskih možnostih za znanstveno založbo nekaj

posebnih znakov ne bi smelo predstavljati nerešljivega problema. Moteče so tudi posamezne preveč zbito natisnjene vrstice (npr. v iztočnicah *Beč*, *Benedek*, *bojovati*, *mozak*, *mrak*), saj je besedilo na teh mestih zaradi slabe razmejitve besed težko čitljivo.

Prečrkovanje in iztočnice. V PS najdemo na straneh 14–17 Preglednico črkovnih znamenj in ustreznih glasov, kar pomeni, da so v 14 rubrikah zapisana črkovna znamenja pri posameznih avtorjih, v 15. rubriki pa je njihova glasovna realizacija oz. njihov slovarski zapis. V Uvodu k slovarju je na strani IX seznam črkovnih znamenj sicer uveden s povedjo: »Za posamezne črke oz. glasove so pri različnih avtorjih uporabljena različna črkovna znamenja oz. dvočrkja.« Žal iz seznama niso razvidni odnosi med črkami in glasovi pri posameznih avtorjih, še slabše, tudi tisto, kar je razvidno, ni vedno izpeljano v zapisih iztočnic. Tako se npr. za glas *o* po tem seznamu (gl. ločila!) uporabljajo črke oz. dvočrkja *ó*, *ò*, *o*; *ou*, *ô*, za glas *e* pa *è*, *é*, *e*; *éi*, *ej*, *ê*. Seznam je skrajno poenostavljen, saj iz njega ni razvidno, da *ó* in *ò* ter *é* in *è* označujejo dolgi naglašeni ozki *o* oz. *e* ter da sta črki *ô* in *ê* skrajšana in v 19. stoletju široko razširjena zapisovalna načina dvoglasnikov *ou* in *ej*. Ker so iztočnice v slovarju prečrkovane in onaglašene, bi morali biti ti podatki v uvodu jasneje in manj dvoumno predstavljeni, na koncu pa dosledno upoštevani tudi pri zapisovanju iztočnic (gl. v nadaljevanju).

Zlasti zaradi napačnega nedvoglasniškega prečrkovanja črk *ê* in *ô* je v slovarju veliko napačno nastavljenih iztočnic, pri tem pa se lahko samo čudimo, zakaj niso upoštevani zapisi iz PS. Tako sta npr. v slovarju iztočnici *bogméciti* (nam. *bogmējčiti* v PS) in *dvějgübé* (nam. *dvějgüběj* v PS), v celotnem slovarju pa je neustrezno prečrkovanih iztočnic veliko. Navedla bom le nekaj napačnih iztočnic, za puščicami so pravilni zapisi: *bélika* → *béjlika*, *snějg tudi snég* → *snějg*, *snějt tudi snét* → *snějt*, *strplénje tudi strplénje* → *strplénje*; *biróuv tudi biróv* → *biróuv*, *bógec* → *bóugec*, *bógšanje* → *bóugšanje*, *bógšati se* → *bóugšati se*, *bóhar* → *bóuhar*, *mótjeni* → *móutjeni*, *móudro tudi módro* → *móudro*, *vógelni* → *vóugelni*. Že omenjeno nepravilno prečrkovanje črk *ê* in *ô* je najpogostejši vzrok ne le napačnega zapisa iztočnic, ampak tudi vrstnega reda v dvojničnih oz. trojničnih primerih: *besnóča tudi besnóuča tudi bisnóča* → *besnóuča tudi besnóča tudi bisnóuča*; *blágo tudi blagó tudi blagóu* → *blágo tudi blagóu*, *gósti tudi góusti* → *góusti tudi gósti*. Neutemeljeni so tudi zapisi tipa *svějt tudi svěit*, *svějiti tudi svěiti* → *svěiti*, *svěča tudi svěiča* → *svěiča*: neustrezno je prečrkovana črka *ê* v *é*, *ei* pa bi morali skladno z izgovorom vedno prečrkovati z *ej*.

Pravilnih dvoglasniških prečrkovanj črk *ê* in *ô* je malo. Iztočnica *akóuv* je npr. pravilno brez dvojnice, v zgledih sta namreč zapisa *akouv* in *akóv*, prav tako je pravilna iztočnica *facaléjg*, pri kateri je en zgled zapisan z *ê*.

V naslednjem primeru je sovpadlo že omenjeno napačno prečrkovanje (*ô* → *ó*) s še enim, prav tako napačnim (*szts* → *stš*). V slovarju sta izpričani dve iztočnici: *góšča tudi góstša*; *góšča tudi góušča*. Ker ima beseda premični naglas (rod. ed. *z-gósztse*, tož. ed. *góscso*, mest. ed. *v-gósztsi*, *vetoj ... goufcsi*, rod. mn. *gószts*, tož. mn. *goszcsé*, *goszcsé*, mest. mn.(po) *goščaj*, *po goštaj*) in ker štiričrkje *szts* ustreza glasovni vrednosti *šč* (starejši pisatelji – Sever in oba Küzmiča – so za zlit glas *č* uporabljali poleg prevladujočega dvočrkja *cs* tudi *ts*, na kar je opozorjeno v Preglednici črkovnih znamenj in ustreznih glasov (prim. PS, 14–15), kjer pa manjka podatek za *šč* – poleg *fch*, *scs*, *fcs*, *sch* in *fzcs* bi morali navesti še *szts*), je pravilna iztočniška oblika *góušča tudi góušta*, dvojnica je zaradi Agustičevega mestnika množine *po goštaj*, slovarski članek pa bi moral biti en sam. V slovarju ima iztočnica *góšča tudi góstša* pomensko pojasnilo ‘gozd’, iztočnica *góšča tudi góušča* pa ima dve pomenski enoti: ‘gošča, gozd’ in ‘zmeda’, ki sta pomensko povezljivi, zato dve iztočnici nista potrebni.

Včasih iztočnica ni zapisana dvojnično, čeprav bi morala biti: *ágnec* → *ágnec tudi ágnjec*, *béjli* → *béjli tudi béli*, *bolénje* → *bolénje tudi bolénje*, *dóli jemàti* → *dóli jemàti tudi dóli d’jemàti*.

Tudi vrstni red drugih iztočničnih dvojnic je glede na število pojavitev kdaj napačen: *ivánjšček tudi ivánšček* (zglede brez *j* je več), *sùperintendènt tudi sùperintendèns* (številčno močnejši so zapisi s končnim -s).

Neustrezno je tudi prečkovanje madžarskega dvočrkja *gy* kot *gj* (v kajkavskem slovarju so resda uporabili črko *g*, vendar je to razumljivo, saj je bil to nekoč njihov črkopis) in neupoštevanje v PS uporabljenega znaka *d'*, ki je za slovenskega uporabnika, ki madžarsko-kajkavsko-prekmurske grafije in njenega izgovora ne pozna, ustrežnejši pa tudi avtor Vilko Novak se je strinjal z njim.

Pisava skupaj/narazen v besedilih in iztočnicah. »Pisava skupaj, narazen, z vezajem se ne navaja kot pisna dvojica« (Uvod, str. VII), bi pa pričakovali, da bodo iztočnice določenega tipa enako nastavljene. Za primer vzemimo iztočnice sestavljenih glagolov s prislovno sestavino, ki so zapisovane skupaj ali narazen, vendar ta nedoslednost ni pogojena s pisavo v besedilih: tako so npr. narazen pisane iztočnice *doli bujiti, doli pobiti, doli povedati* (v zgledih samo pisava skupaj: *dolibujiti, dolipobiti, dolipovedati*); iztočnice so pisane narazen: *doli lečiti, doli pokleknoti, doli sejsti* (v zgledih pretežno pisava narazen, manj skupaj: *doli lečiti/dolilečiti, doli pokleknoti/dolipokleknoti, doli sejsti/dolisejsti*); iztočnice so pisane skupaj: *dolidjati, dolileganje, dolisklačiti* (v zgledih pretežno pisava narazen, manj skupaj: *doli djati/dolidjati, doli leganje/dolileganje, doli sklačiti/dolisklačiti*); iztočnice so pisane skupaj: *doliidejnje* (v zgledih pretežno pisava skupaj, manj narazen: *doliidejnje/doli idejnje*). Tovrstne nedoslednosti zasledimo še pri sestavljenih glagolih s sestavinami *gori, napre/naprej, nazaj, noter, notri, vküp/vküpe/vküper, vö, vunka*, pri sestavljenih prislovih z začetno sestavino *na* in še kje drugje. Najprimernejša rešitev bi bila enoten način zapisovanja iztočnic, najbolje skupaj, kar kaže na pojmovanje teh besed kot sestavljen, sprejemljiva pa bi bila tudi pisava narazen, vendar bi to opozarjalo na stalnost, v nekaterih primerih celo frazemskost zveze, kar pomeni – v skladu s konceptom slovarja – da te zveze ne bi smele nastopati kot iztočnice, ampak kot posebne pomenske enote pri osnovnih glagolih.

Oblikoslovje. V slovarskem članku *človek* je v oblikoslovnem delu opozorjeno tudi na supletivno množinsko obliko *lüdjé*, ki je kar petkrat navedena tudi v ponazarjalnem delu, čeprav je iztočnica *lüdjé* predstavljena samostojno pod črko *L*.

Pri iztočnici *Boug* so na koncu slovarskega sestavka navedeni še množinski zgledi, ki bi zahtevali posebno občnoimensko iztočnico ali vsaj podiztočnico.

Med ponazoritvami prislova *daleko* sta dve predložni prislovni zvezi: *štera zdalekoga prináfa fzvoj krúh* (Küzmič 1771); *Moudri od daleka prido* (Bakoš 1789), ki bi morali biti zaradi sklonljivosti polnopomenskega dela uvrščeni pod *daleko*, samostalnik, in to z dvema roditeljskima oblikama.

Pri lastnem imenu *Bèlgrad* je dodana roditeljska oblika *-a*, čeprav edini izpričani odvisni sklon *v-Belomgrádi* kaže na sklonljivost obeh delov zloženke, na kar bi moralo biti opozorjeno v oblikoslovnem zaglavju.

Dve iztočnici iz PS (*poléčiti -lečem* in *poléčiti -ležem*) sta v slovarju neustrezno predstavljeni kot ena: *poléčiti -ležem*, saj imata besedi različno oblikoslovje in med njima ni pomenske povezave. *Polečiti -lečem* je namreč v PS razložena z 'nastaviti mrežo', *polečiti -ležem* pa s 'priti v poševen, vodoraven položaj' oz. 'povzročiti poškodbe, smrt v tem položaju'.

Ponazoritve. Med ponazoritvami najdemo podvojitve istega zgleada, npr. pod iztočnico *pol-ski* (*lilioni polfzki kakda cvetéjo* – Küzmič 1771,20), pogosto je kopičenje istovrstnih zgledov iz istega dela, npr. pri *pokopati* (*pokopati ocsó, pokopam ocsó, pokopali fzo ga* – vsi Küzmič 1771), in identičnih zgledov iz del različnih avtorjev, npr. pri *ponižen* (*I pozlühni nase ponizne molitvi* – Bakoš 1789, Kardoš 1870 in Barla 1823), *pomrejšti* (*Cfi gli vezdáj pomerjéte, Szen je*

vase *preminejnye* – Bakoš 1789 in Sijarto 1796), *dika* (*Ar je tvoje dika* – Temlin 1715 in ABC 1725), *glava* (*gvedrno vglavo kúcsi* – Sever 1747 in Küzmič 1754), *nouro* (*Naj kak brez nyé merjém nouro* – Bakoš 1789 in Sijarto 1796).

Pomenska informativnost. Slabost slovarja je tudi njegova pogosto slaba pomenska informativnost, zlasti takrat, ko so navedene med zgledi zgolj posamezne besede brez sobesedila (npr. pri iztočnicah *angjelski*, *božanski*, *casarica*, *casarstvo*, *cecanje*, *cecek*, *cehmešter*, *cejh*, *cigütanje*, *cinkati*, *comprnik*), iz česar so razvidni kvečjemu posamezni oblikoslovni podatki in mesta pojavitev.

Stalne zveze naj bi bile praviloma (tako piše v uvodu) izpostavljene kot posebej oštevilčene pomenske enote. Pri pridevniku *dober* je npr. pod številko 2 predstavljena zveza *dobro djanje* 'dobrota', pri *deždžéven* je pod številko 2 zveza *deždževni roug* 'mavrica', pri *drévo* pod številko 2 *križno drevo* 'križ'.

Izvedba je večkrat poenostavljena, tako da ena oštevilčena enota vključuje več formalno in pomensko različnih zvez. Tako je npr. drugi oštevilčeni pomen besede *cajt* zamejen z izključno formalnim pojasnilom v *predložnih zvezah*, medtem ko posamezne zveze (*docajta*, *pred cajtom*, *pri cajti*) v nadaljevanju nimajo nobenih vsebinskih pojasnil. Tudi pri iztočnici *boži* je pomen 2 uveden s pojasnilom v *zvezah*, v nadaljevanju pa sta izpostavljeni 2 krepko natisnjeni zvezi: *boži žlak* in skupaj pisana *božapout*, ni pa nobena od njiju razložena. Pomenska enota 'kap' je pri besedi *žlak* pod številko 2, je pa iz navedkov razvidno, da ta pomen ni vezan samo na besedno zvezo *boži žlak*, ampak ga izpričuje tudi sama beseda *žlak*. Kot tretja pomenska enota pri besedi *žlak* je s krepkim tiskom izpostavljena zveza *na eden žlak* 'hkrati, istočasno', vendar ni niti enega primera s to zvezo, pač pa so: *z ednim žlakom*, *eden žlak* in *k ednomi žlaki*.

Sicer pa so frazemi v slovarju radi založeni v množici nevtralnih zgledov, so torej pogosto neizpostavljeni in nerazloženi. Taka sta npr. pri besedi *nouga* Küzmičev zgled iz 1754 (*Boug je vŕze podvrgao pod nogé nyegove*) in Košičev iz 1848 (*vojszke na nouge posztavo*), pri besedi *glava* pa npr. Küzmičev zgled iz 1754 (*nevola, ftera nám na glávi vífzi*) z varianto iz Temlina 1715 (*nyegova olifefnyá' nevola ftera nyemi vŕzigdár na glávi leŕi*). Pri pridevniku *angjelski* (bolje bi bilo *and'elski*) bi si zaslužile posebno obravnavo vsaj tri stalne zveze: *angjelska nedela*, *angjelsko pozdravljanje* in *angjelska korona*, prvi dve zaradi svoje terminološke vrednosti (1. = 'nedelja, najbližja 1. septembru, posvečena angelom varuhom'; 2. = 'molitev zdravamarija' in 'zvonjenje zvečer ob mraku v čast Mariji'), tretja pa zaradi svoje kulturne zanimivosti (3. = 'madžarska krona': krona, ki jo je Madžarom izročil papež po nasvetu nadangela Mihaela, ki se mu je prikazal v sanjah)².

Vprašanja, ali gre v določenih primerih še za besedno zvezo ali že za besedo, so aktualna še danes, v sodobnem pravopisju, še posebno težko rešljiva pa so na primerih iz starih besedil. V slovarju najdemo npr. tri iztočnice, ki si s svojo obliko in vsebino prihajajo navzkriž: *či*, *glih/gli* in *čigli*. Pri ponazoritvah besede *či* najdemo npr. neizpostavljeni in nepojasneni zvezi *či glih*, *či gli* 'čeprav'. Le nekaj vrstic nižje je iztočnica *čigli*, pri kateri so skoraj vsi zgledi pisani narazen (*či gli/čigli*), med njimi pa so tudi primeri *či glih/čiglih*, ki bi morali biti po analogiji s *čigli* – seveda skupaj z zgledi pod *či* in pod *glih*, kjer sta pod tretjo pomensko enoto izpostavljeni zvezi *aku glih* in *či glih*, med ponazoritvami pa je navedena tudi zveza *či gli* – obravnavani enobesedno kot bolj frekventna govorno-pisna varianta, torej bi morala biti iztočnica *čiglih tudi čigli*. Menim pa, da bi bilo bolje, če bi tudi zglede, uvrščene pod iztočnico *čigli* (*či gli/čigli*), uvrstili pod *či* in *glih/gli*. Kakorkoli že, delo bi moralo biti opravljeno enotno in usklajeno!

¹ Gre za napako v prepisu, pravilno: *blifefnyá*.

² Vladimirju Nartniku se za informacijo o legendi lepo zahvaljujem.

Pomanjkljivi izpisi. Popolno izpisovanje besed, zlasti ročno ali s pomočjo fotokopij, pomeni izjemno bogastvo, hkrati pa hudo časovno obremenitev. Nepopolno, paberkovalno izpisovanje besed pomeni sicer veliko časovno pridobitev, radi pa izpadejo prav tisti primeri, ki so najbolj sočni in zato najbolj zanimivi, pa tudi tisti, ki dokazujejo kak nov pomen. Tako je iztočnica *artikulus* pojasnjena s knjižno ustreznico *člen*, pomen 'vsebina člena' – v slovarju žal ni posebej izpostavljen, je pa v PS – pa najbolje pojasnjuje Severjev zgleđ iz leta 1747: *te Vóre naivékfi Artikulusi*. Nepopolnost gradiva kaže neizpisani primer iz Košičeve madžarske slovnice (1833, 13): *Keliko je Articulusov? Dvá szta, nájmre: szkoncsani: az, a', i neszkoncsani: egy*. S tem je prišlo do izpusta jezikoslovnega termina.

Neustrezne razlage oz. sinonimi. Ker je luščenje pomenov ter pisanje slovarskih razlag in iskanje ustrezníc iz knjižnega jezika najzahtevnejše slovaropisno delo, ki bi zahtevalo zelo veliko časa, energije in znanja, na to problematiko ne mislim podrobneje opozarjati, saj se zavedam, da bi bilo v tako kratkem času težko opravljeno bolje. Naj navedem samo nekaj vzorčnih neustreznosti.

Iztočnica *denar* je razložena z identično ustreznico, torej tudi z *denar*, za podpičjem, katerega pomen v uvodu ni pojasnjen, pa je pojasnilo, da je v evidentiranem zgleđu izpričan pomen 'kovanec ali bankovec': *Pokázfte mi eden denár* (Küzmič 1771). Bankovcev v svetopisemskih časih še ni bilo.³

Iztočnica *dever* se ponovi tudi v pojasnjevalnem delu skupaj s sodobno ustreznico *svak*, kar je za sodobnega bralca odvečno, saj je *dever* danes zastarel.

Glagol *ftaplati* je neustrezno razložen s knjižnima nedovršnikoma *utapljati*, *usmrčevati*; že glagol *utapljati* je namreč dovolj poveden, saj je njegov rezultat pogosto smrt, zato ne rabi dodatnega pojasnila. V PS se pomenskopojasnjevalna glagola *utapljati*, *potapljati*, navedena za iztočnico, nanašata vsak na svoj neizpostavljeni primer, kar pomeni, da je v PS večpomenskost pri *ftaplati* zgolj nakazana, vsekakor pa je taka rešitev boljša.

Sopomenska pridevnika *agoštánski* in *áugsburski* imata različno zapisani ustreznici: pri prvi je *avgsburški*, pri drugi pa *augsburški*; ime *Diána* ima neustrezno poslovenjeno ustreznico *Dijana*.

Napake pri prepisovanju. Naj navedem samo nekaj padalskih primerov: pri iztočnicah *doli počinoti si* in *doli potegniti* je v ponazarjalnem delu umanjkal prislovni del *doli* (v gradivu je izpričan); v ponazarjalnem delu je izpadla iztočnična beseda *ámen* (zgleđ: *tak bojdi*); iztočnico *biblija* ima zgleđ iz Števana Küzmiča takole zapisano: *Dalmatina Júri i czejlo Biblio obrné Stajerfzki jezik*; pravilen zapis je: *Po eti ide Dalmatina Jueri i czejlo Biblio ... obrné na Stajerfzki jezik*.

Manjkajoča gesla. Iz PS manjkajo naslednja tri gesla: *batrivati*, *gjam* (v PS zapisano kot *d'am*) in *Jezuš Kristušov*, glede na listkovno gradivo pa manjka 299 gesel, in sicer od *obtrditi–odpovedati se*, ki jih Vilko Novak ni izdelal. Med drugim manjkajo opaznejše iztočnice *oča*, *očanaš*, *očak*, *očistiti*, zadnji del sestavljenk s predpono *ob-* (npr. *obvarvati*, *obveseliti*, *obzidje*) in skoraj celotna skupina sestavljenk s predpono *od-* (npr. *odbiti*, *odcediti*, *odebrati*, *odevzeti*, *odgovoriti*, *odkūpitel*, *odmetavati*, *odperati* ...).

³ V obliki bankovcev se je začel denar pojavljati in uveljavljati šele konec 17. stoletja (v Angliji), do takrat so bili le kovanci, njihova nominalna vrednost pa je bila enaka njihovi realni vrednosti (ustno Jaka Müller).

Krajšave. Žal urednica ni prevzela dobro preiščenih krajšav za izpisane knjige iz PS, ampak jih je raje nadomestila z manj ustreznimi, zlasti pa manj sistemskimi, saj je bilo treba v nekaterih primerih uporabiti tudi neprve črke iz priimka kot razpoznavajoče, ki zaradi svoje pozicije v imenu ne bi smele biti verzalke: edino delo Mihala Bakoša *Nouvi Graduval* iz leta 1789 je v PS okrajšano kot Bak1789, v slovarju pa kot BKM 1789; podobno ima edino delo Mihala Barle *Krscsanszke nove peszmenne knige* iz leta 1823 v PS krajšavo Bar1823, v slovarju pa BRM 1823. Mikloš Küzmič je leta 1780 izdal dve knjigi: *Krátka summa velikoga katekizmu-ssa* je v PS okrajšana kot KM1780K, v slovarju pa KMK 1780; *Szlovenszki silabikár* pa je v PS razpoznavna s pomočjo KM1780S, v slovarju pa s KMS 1780. Edina izboljšava pri krajšavah v slovarju je nestičnost imena in letnice.

V seznamu krajšav in kvalifikatorjev na strani IX so navedene poleg redaktorskih (zlasti oblikoslovnih) tudi nekatere krajšave iz besedil (npr. *Div.* = *Devica*; *Krift.* = *Kristus, Kristusov*; *Djan.* = *dejanje*), ki pa gotovo niso edine izpričane, zato bi bilo bolje, da niti teh ne bi zajeli v seznam. V seznamu najdemo tudi cvetko v obliki krajšave *kaz. br.* = *številka lista*, ki je enako napačno razložena kot drugi pomen tudi pod iztočnico *broj*. Pravilno pa je zveza uvrščena pod podiztočnico *kazajouči* (iztočnica *kazati*): kot tretja pomenska enota ima sodobno knjižno ustreznico *poskusen*, kar pomeni, da *kazajouči broj* pomeni 'poskusna številka'.

Kljub pomanjkljivostim in nedoslednostim je Slovar stare knjižne prekmurščine pomemben in zelo uporaben pripomoček za vse, ki se ukvarjamo s knjižnojezikovno in narečno zgodovino.

Jožica Narat

Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša v Ljubljani